

Original Article

Regulatoryism of Voluntary and Involuntary Withdrawal in the Attempt of Crime in the Light of American Law

Reza Nikkhah¹ , Seyyed Hesam Seyyed Esfahani² , Mohammad Hasan Javadi³ , Hamid Alizadeh^{*4}

¹ Assistant Professor, Department of Islamic Jurisprudence, Faculty of Literature and Human Sciences, Urmia University, Urmia, Iran.

² Assistant Professor, Department of Law, University of Moncton, Moncton, Canada.

³ Assistant Professor, Department of Islamic Jurisprudence, Faculty of Literature and Human Sciences, Urmia University, Urmia, Iran.

⁴ PhD student, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Urmia University, Urmia, Iran.

[20.1001.1.24237566.1402.7.1.7.1](https://doi.org/10.1001.1.24237566.1402.7.1.7.1)

[10.22080/LPS.2022.24234.1386](https://doi.org/10.22080/LPS.2022.24234.1386)

Received:

September 1, 2022

Accepted:

November 9, 2022

Available online:

December 15, 2022

Keywords:

Attempt of crime,

Withdrawal,

Voluntary,

Involuntary,

Suspension of

intent,

Regulatoryism

Abstract

Measuring the will of the perpetrator at the time of withdrawing from committing a crime in proportion to whether it is voluntary or involuntary is one of the most important topics of attempt of crime since the main core of renunciation is the spiritual element, which cannot be easily understood. Therefore, it is necessary to make a fine distinction between voluntary and involuntary withdrawal by codification. Finally, in this article, by using the descriptive-analytical and library method, it was found that there are two types of withdrawal criteria for the existence of conditions beyond the perpetrator's will. The first category is human obstacles, which are either third parties or victims, and the second category is non-human obstacles, which are either indirect obstacles or direct obstacles related to crime. In the first type, withdrawal is involuntary, and in the second type, indirect obstacles are voluntary withdrawal, and in direct obstacles, involuntary withdrawal. The American Criminal Law has regulated voluntary withdrawal by adding the phrase "full intent to withdraw" and specifying conditions such as the presence of a third party, the severity of the crime or the victim's resistance, or changing the criminal purpose of voluntary withdrawal. In contrast, Iran's approach is only accepting the principle of withdrawal without stating the rules. Therefore, it seems that the American approach in expressing the rules is considered more efficient. However, the attention of the two criminal systems to the development of the circle of renunciation to prevent the crime or sometimes the irreparable damages of the total crime and to encourage the criminals to avoid committing the crime seems to be considered.

*Corresponding Author: Hamid Alizadeh

Address: PhD student, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Urmia University, Urmia, Iran.

Email: Ha.alizadeh@urmia.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

The legal systems of Iran and the United States have basically adopted a single approach to accept withdrawal while adopting different approaches when faced with it since the core of these differences is in the scope of exclusion. In fact, the lack of precise rules in determining the boundary between the voluntary and involuntary withdrawal has made this issue challenging. In other words, by adopting a criterion, we ensure that the definite intention of the perpetrator is suspended at any moment due to factors outside of his will, or that he desists from continuing the crime by his own will. A person's firm will to commit a crime or refrain from it cannot be leveled and punished because it is an internal and sensual act. Therefore, this important thing should be sought in the obstacles outside of the person's will. Accordingly, in this article, to measure the domestic law in a comparative manner with the United States, we will address these questions: "What are the factors outside of the will of the perpetrator? Which country has adopted more efficient rules? Should every obstacle be considered involuntary withdrawal? Which country has adopted a more efficient approach in the face of leaving crime at will?" In the following, we will address these questions using a comparative approach.

2. Methods

This research uses a descriptive-analytical method and a comparative approach to analyze the data obtained from the library study.

3. Findings

In American Criminal Law, a more effective approach is adopted to criminal

renunciation due to the expression of rules such as the presence of a third party, the difficulty in committing a crime, the risk of detection and arrest, and the use of the term full intent.

4. Conclusion

Renunciation of the crime, continuing the crime, or leaving the crime at will is accepted in the two criminal systems of Iran and the United States. Nevertheless, despite the existence of a single approach in the principle of acceptance of renunciation, the two criminal systems of Iran and the U. S. have adopted different approaches to it. In the Criminal Law of Iran, the legislator, without stating any rules in Article 124 of the Islamic Penal Code approved in 2012, simply points out that abandoning a crime voluntarily is not a cause for prosecution, unless it is the predestined act of committing a crime, which is sentenced to the same punishment. However, in American Criminal Law, the legislator expresses the rules in paragraph 4 of Article 5-01 of the Model Penal Code in such a way that the presence of a third party, the difficulty of committing a crime, the risk of detection or arrest, and the change in the criminal purpose do not indicate the complete intention of criminal withdrawal. In addition, in American jurisprudence, the special circumstances of the victim, such as the threat of the criminal or pregnancy in the crime of trespassing, are considered as involuntary obstacles in renunciation of the crime. It seems that the American approach is more effective in stating the rules. Nevertheless, accepting the dangerous state of the perpetrator as the basis for withdrawal causes the circle of voluntary withdrawal to be limited. In contrast, in the Iranian Law, it seems that the basis of acceptance of withdrawal is paying attention to the delicate function of

utilitarianism and preventing irreparable damages.

Funding

There is no funding support.

Authors' contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the

content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

ضابطه انگاری انصراف ارادی و غیرارادی در شروع به جرم در پرتو حقوق آمریکا

رضا نیکخواه سرنقی^۱ ID، سید حسام الدین سید اصفهانی^۲ ID، محمد حسن جوادی^۳ ID، حمید علیزاده^۴ * ID

^۱ استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

^۲ استادیار، گروه حقوق، دانشگاه مونکتون، مونکتون، کانادا.

^۳ استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

^۴ دانشجوی مقطع دکتری، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

[20.1001.1.24237566.1402.7.1.7.1](https://doi.org/10.1001.1.24237566.1402.7.1.7.1)

[10.22080/LPS.2022.24234.1386](https://doi.org/10.22080/LPS.2022.24234.1386)

چکیده

سنجش اراده مرتکب در زمان انصراف از شروع به جرم در تقارن با ارادی یا غیر ارادی بودن آن از کلیدی‌ترین مباحث شروع به جرم است. زیرا، هسته اصلی انصراف رکن معنوی است که سنجش آن به آسانی قابل درک نیست. پس می‌بایست با ضابطه‌انگاری تفکیک‌ظریفی بین انصراف ارادی و غیر ارادی انجام داد. النهایه، در این نوشتار با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و کتابخانه‌ای چنین نتایج حاصل شده است که ضابطه تشخیص انصراف وجود شرایط خارج از اراده مرتکب است که دو گونه هستند. دسته اول موانع انسانی که یا شخص ثالث است یا بزه‌دیده و دسته دوم موانع غیر انسانی که یا موانع غیر مستقیم است یا موانع مستقیم مربوط به جرم. در گونه اول انصراف غیرارادی است و در گونه دوم موانع غیر مستقیم انصراف ارادی و در موانع مستقیم انصراف غیر ارادی است. حقوق کیفری آمریکا با افزودن عبارت «قصد انصراف کامل» و بیان ضوابطی مانند حضور شخص ثالث، دشواری جرم یا مقاومت بزه‌دیده و یا تغییر هدف مجرمانه انصراف ارادی را ضابطه مند کرده است. در مقابل رویکرد ایران تنها پذیرش اصل انصراف بدون بیان ضابطه‌ها است. بنابراین، به نظر می‌رسد، رویکرد آمریکا در بیان ضابطه‌ها کارآمدتر تلقی شود. لیکن توجه دو نظام کیفری به توسعه دایره انصراف از جهت جلوگیری از جرم یا گاه صدمات غیر قابل جبران جرم تام و ترغیب بزهکاران به چشم‌پوشی از ارتکاب جرم، قابل تامل به نظر می‌رسد.

تاریخ دریافت:

۱۰ شهریور ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش:

۱۸ آبان ۱۴۰۱

تاریخ انتشار:

۲۴ آذر ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

شروع به جرم، انصراف، ارادی، غیر ارادی، تعلیق قصد، ضابطه انگاری

* نویسنده مسئول: حمید علیزاده

آدرس: دانشجوی مقطع دکتری، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، ایمیل: Ha.alizadeh@urmia.ac.ir

دانشکده حقوق، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

۲ مبنای پذیرش انصراف ارادی

برخی کشورها مانند انگلیس انصراف از وقوع جرم را نپذیرفته اند، اما برخی دیگر کشور های مانند ایران^۱، آلمان (Bohlander, 2009: 138)، آمریکا^۲ آن را به صراحت پذیرفته‌اند. البته توسعه دایره شروع به جرم نیز خلاف مبانی و اصول حقوق کیفری است (قیاسی و سلیمی، ۱۳۹۵: ۱۲۶). چرا آنکه برخی کشورها تنها در جرایم مهم، شروع به جرم را قابل مجازات می‌دانند (فرهودی‌نیا، ۱۳۸۸: ۹۱). در واقع پذیرش محدود شروع به جرم (مانند رویکرد ایران که در همه جرایم شروع به جرم را نپذیرفته است) و توجه به دایره انصراف در واقع در مبنای پذیرش آن حایز اهمیت است. زیرا، مبنای پذیرش این امکان را به ما می‌دهد که به چه نحوی دایره شمول انصراف را تعیین و تفسیر کنیم. به نظر می‌رسد، در حقوق کیفری ایران با توجه پذیرش محدود شروع به جرم و عدم تعیین ضابطه‌های محدود کننده در پذیرش انصراف مبنای پذیرش مبتنی بر منفعت‌گرایی باشد. از این رو، این نظریه قابل دفاع است که به اشخاصی که از وقوع جرم منصرف می‌شوند، دلیل قاطعی برای انصراف از جرم یا عدم ادامه جرم بدهیم. به دیگر سخن، جلوگیری از ادامه جرم با پذیرش انصراف ارادی و دادن یک امتیاز خاص به مرتکب برای جلوگیری از جرمی که گاهای صدمات آن غیر قابل جبران است. پس در مقام شک می‌بایست تفسیر به نفع متهم کرد و توقف اعمال اجرایی را انصراف ارادی تلقی کرد (اردبیلی، ۱۴۰۰: ۱۵۸). در حقوق کیفری آمریکا با توجه به عبارت «قصد انصراف کامل» حاکی از رویکرد نگاه حالت خطرناک به مرتکب است که این امر موجب می‌شود، دایره انصراف ارادی محدود گردد. کسانی که با میل خود از قصد مجرمانه در حال انجام صرف نظر می‌کنند، افراد خطرناکی نیستند، آنها احتمالاً در وهله اول حتی تمایلی به ارتکاب جرم نداشتند. بعلاوه آنچه که مهم است جلوگیری از آسیبی که جنایت کامل

۱ مقدمه

زمانی که شروع به ارتکاب جرمی شد و قصد شخص به واسطه اراده خارج از او معلق شد، شروع به جرم محقق است. اما، اگر شخصی به اراده خود جرم را ترک نماید، شروع به جرم فاقد وصف کیفری است. بنابراین، یکی از چالش‌های شروع به جرم در مسئله انصراف ارادی و غیر ارادی نهفته است. با وجود اینکه دو نظام حقوقی ایران و آمریکا در اصل پذیرش انصراف رویکرد واحدی اتخاذ نموده‌اند، اما در مواجهه با آن رویکردهای مختلفی اتخاذ نمودند. زیرا، هسته اصلی این اختلافات در دامنه شمول انصراف است. در واقع عدم بیان ضابطه‌های دقیق در تعیین مرز بین انصراف ارادی و غیر ارادی موجب شده این مسئله چالش برانگیز باشد. به دیگر سخن، با اتخاذ چه ضوابطی اطمینان حاصل کنیم که قصد قطعی مرتکب هر لحظه بر اثر عوامل خارج از اراده او معلق یا با اراده خود از ادامه جرم منصرف می‌شود. اراده جازم و قطعی شخص به ارتکاب جرم یا انصراف از آن به این دلیل که یک عمل درونی و نفسانی است، قابل ترازش و مجازات نیست (مصدق، ۱۴۰۰: ۲۹/ اردبیلی، ۱۴۰۰: ۱۴۸ / 35 / Chawla, 2006). پس می‌بایست این مهم را در موانع خارج از اراده شخص جستجو کرد. بنابراین، در این نوشتار برای سنجش حقوق داخلی به نحو تطبیقی با کشور آمریکا به این سوالات می‌پردازیم که عوامل خارج از اراده مرتکب کدام‌اند؟ کدام کشور ضوابط کارآمدتری اتخاذ نموده‌اند؟ آیا هر مانعی را باید داخل در انصراف غیر ارادی تلقی کرد؟ کدام کشور در مواجهه با ترک جرم به میل خود، رویکرد کارآمدتری را اتخاذ نموده است؟ از این رو، در ادامه با رویکرد تطبیقی به این سوالات می‌پردازیم.

^۲ -Model Penal Code 5.01 (4).

^۱ - ماده ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.

عرف نیز حضور پلیس را مانع تلقی می‌کند. برخی شنیدن صدای آژیر نیروهای انتظامی توسط شخص و انصراف او را ارادی تلقی کرده‌اند (الهام و برهانی، ۱۴۰۱: ۲۴۷). برخلاف این نظر در آمریکا صدای شنیدن آژیر پلیس انصراف از جرم غیر ارادی است^۱ (Hoebert, 1986:404-405). البته، برخی در تفسیر انصراف، صرف صدای یک شخص یا رویت سایه چیزی در زمان شروع به عملیات اجرایی را موجب انصراف غیر ارادی تلقی می‌نمایند (شریفی، ۱۴۰۰: ۴۰). برخی دیگر اساساً انصراف را بحثی موضوعی دانسته و به عهده قاضی واگذار نموده‌اند (شمس‌ناتری و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۶۴). به نظر می‌رسد، در جایی که شخص ثالث از ارتکاب جرم جلوگیری می‌کند، می‌بایست داخل در عنوان مانع قلمداد شود. خود بزه دیده نیز جزء موانع خارج از اراده محسوب می‌شود. به عنوان مثال شخصی به قصد تجاوز وارد خانه دیگری می‌شود و در زمان به آغوش کشیدن فرد، بزه‌دیده او را هل می‌دهد یا او را می‌زند در این حالت قصد مرتکب معلق و شروع به جرم محقق است. اما اگر از قبل توسل به عملیات اجرایی به دلیل قدرت بدنی بزه‌دیده، از جرم منصرف شود، انصراف او ارادی است. در قضیه لو بارون علیه دولت^۲ دادگاه دفاعیات دیوید لو بارون مبنی بر اینکه او داوطلبانه از طرح خود تجاوز به جودین راندن صرف نظر کرده بود، رد کرد (Samaha, 2014:277). این نظر قابل دفاع نیست. زیرا، محور استدلال متهم، مبنی بر اینکه شواهد کافی برای محکوم کردن او به جرم اقدام به تجاوز جنسی کافی نیست، دو جنبه دارد: اول، متهم قبل از اینکه فرصتی برای ایجاد قصد داشته باشد از تلاش خود برای برقراری رابطه جنسی با شاکی خودداری کرد که چنین آمیزشی را به زور و برخلاف میل او انجام دهد. و ثانیاً، عاملی که باعث شده است از منصرف شدن وی منصرف شود، یعنی حاملگی شاکی، ذاتی بوده و «عامل خارجی» به معنای ثانویه نیست (Samaha, 2014:278). اما به نظر می‌رسد،

شده به قربانیان وارد می‌کند. این دفاع مجرمان بالقوه را تشویق می‌کند تا با وعده فرار از مجازات، از طرح‌های مجرمانه خود دست بکشند. البته، مخالفان می‌گویند پذیرش انصراف ارادی افراد بد را تشویق می‌کند تا اولین گام‌ها را برای ارتکاب جنایت بردارند. زیرا می‌دانند که می‌توانند از مجازات بگریزند (Moriarity 1989: 1). برخی بیان داشته‌اند که دلایل پذیرش انصراف ارادی بر عدم پذیرش آن برتری دارد (LaFave, 2003:608).

۳ انصراف غیر ارادی

انصراف در لغت به معنای ترک کردن رفتاری به میل خود است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۴۳۲). و منظور انصراف غیر ارادی وجود مانع است. مانع نیز در لغت نیز به معنای جلوگیری، بازدارنده، دافع و مزاحمت است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۸۷۰). آنچه از معنای لغوی متبادر می‌شود این است که در عمل رفتاری یا صرف حضور آن به نحوی باشد که عنوان مانع بر آن صادق باشد، به همین دلیل رجوع به عرف می‌تواند راهگشا باشد. زیرا، عرف هر چیزی را مانع حساب نمی‌کند. لیکن منظور مقنن از مانع شدن چیست؟ آیا منظور این است که شخص ثالث است یا هر مانع مادی؟ آیا صرف حضورش کافی است یا اینکه می‌بایست با انجام عملی مانع ارتکاب جرم شود. با توجه به کارکرد موانع خارجی، این موانع خارج از دو عنوان نیست. موانع خارج از انسان است یا غیر انسان که به شرایط جرم یا مقدمات آن مرتبط است. دسته اول یا مانع شخص ثالث است مانند پلیس یا یک رهگذر و یا خود بزه‌دیده است. به نظر می‌رسد، منظور مقنن، مانع شدن او برای ارتکاب جرم است، پس صرف حضور شخص ثالث مانع خارج از اراده فرد محسوب نمی‌شود. زیرا، شخصی که مصمم به ارتکاب جرم است، در حضور دیگری نیز مرتکب جرم می‌شود. پس، صرف حضور شخص مانع تلقی نمی‌شود، مگر در جایی که شخص پلیس باشد، زیرا، وظیفه اصلی پلیس دستگیری مرتکبان است. و

² -Le Barron v. State (1966).

¹ -State v. Hansen 1971.

موجب می‌شود که فردی خطرناک از مسئولیت کیفری رهایی پیدا نماید (Stocksdale, 1987: 388). شرایط جرم نیز ممکن است یا به دلیل دشواری یا شرایط سخت خود موضوع جرم باشد. چه در حقوق کیفری آمریکا یا ایران مشکل فیزیکی یا شرایط دشوار جرم ترک ارادی محسوب نمی‌شود. لیکن به نظر می‌رسد زمانی که ارتکاب جرم به دلیل پایین بودن ارزش مال ارتكابی یا وجود یک عنصر نامطلوب در موضوع جرم، شروع به جرم محقق نشود. در حقوق کیفری آمریکا با توجه به عبارت ترک کامل جرم، انصراف غیر ارادی است. لیکن در حقوق ایران با توجه به عدم ضابطه‌ای که دایره انصراف را محدود کند، این انصراف ارادی تلقی گردد.

در بند ۴ ماده ۵۰۱-۵ قانون جزای نمونه ترک به میل خود می‌بایست با قصد انصراف کامل از هدف مجرمانه باشد. در ایالت میشیگان نیز به همین نحو انصراف از ادامه جرم پذیرفته شده است اما، می‌بایست این انصراف ترک ارادی کامل از جرم باشد. از این رو، شرایطی که احتمالاً کشف یا دستگیری متهم یا یکی دیگر از شرکت کنندگان در عملیات مجرمانه را افزایش می‌دهد و یا انجام جرم را دشوارتر می‌کند. یا تصمیم برای به تعویق انداختن رفتار مجرمانه به زمان دیگری یا جایگزینی قربانی دیگری یا هدف دیگری اما مشابه نشان از قصد انصراف کامل نیست^۲ (Samaha, 2014: 276). در ایالت ویسکونسن ترک جرم به میل خود در صورت مداخله شخص ثالث یا سایر عوامل خارجی پذیرفته شده نیست (فلچر، ۱۳۹۵: ۳۱۱).

سوال اساسی دیگری که قابل طرح است این است که زمان انصراف ارادی چه زمانی است؟ منظور این است تا کدام مرحله انصراف، انصراف ارادی است؟ پاسخ به سوال توجه به عملیات اجرایی است که در بالا بیان شد. در واقع گستره انصراف ارادی از توسل به عملیات اجرای یعنی مرحل اول آغاز و تا قبل ارتکاب جرم تام است. زیرا، مقنن بیان داشته

زیرا، زمانی که قصد تجاوز داشت راندن به لو بارون گفت که وی حامله است به همین دلیل لو بارون از تجاوز دست کشید، این انصراف ناشی از شرایط جرم بود. به دیگر سخن قصد جازم و توسل به عملیات اجرایی جرم دیگر ترک به میل خود را بی معنا می‌کند و یک عامل خارج از اراده فرد محسوب می‌شود. مواردی که شخص بزه‌دیده او را با حرف یا تهدید از ادامه جرم منصرف کند آیا انصراف غیر ارادی قلمداد می‌شود؟ دادگاه های آمریکا تمامی این موارد را شروع به جرم تلقی می‌نمایند^۱. دیوان عالی آلمان این انصراف را ارادی می‌داند (به نقل از: فلچر، ۱۳۹۵: ۳۱۱). این نظر قابل دفاع است. زیرا، مرتکب قدرت اختیار تصمیم‌گیری را در دست دارد و اگر مصمم به ارتکاب جرم بود آن را انجام می‌داد.

دسته دوم از موانع خارج از اراده مرتکب موانعی است که یا به به نحو مستقیم به شرایط جرم برمی‌گردند. یا به نحو غیر مستقیم. این موانع می‌بایست به نحوی باشد که قدرت اختیار تصمیم‌گیری را از مرتکب بگیرد. در واقع عوامل قهری خارج از اراده مرتکب هر جا حضور داشته باشند، مانع تحقق قصد و غیر ارادی محسوب می‌شوند و عرف نیز آن را غیر ارادی می‌داند. مگر، قبل از توسل به عملیات اجرایی. بدین معنا زمانی که فرد به قصد سرقت از یک ساختمان به آنجا می‌رود، اما با دوربین‌های مداربسته مواجه می‌شود، و از ادامه جرم منصرف شود، این انصراف ارادی است. زیرا، مرتکب هنوز قدرت تصمیم‌گیری دارد. موانع غیر مستقیم نیز هر جا حضور داشته باشند مانند تهیه مقدمات، انصراف ارادی است. زیرا، خود این اعمال جرم تلقی نمی‌شوند. اما، هرگاه قصد مجرمانه و اعمال مادی او با شکست روبه رو شود (مانند اینکه مرتکب برای سرقت تلاش نماید، ولی قفل گاوصندوق شکسته نشود)، این انصراف غیر ارادی است (Bohlander, 2009: 149). در واقع، عدم پذیرش انصراف در زمانی که شخص متوسل به عملیات اجرایی شده است،

² -People v. Kimball (1981).

¹ -see, e.g., People v. crary 1968. // People v. staples 1970. // People v. graham 1916.

نمونه زمانی که فرد بر اثر صرف حضور دیگری جرم را به زمانی دیگر موکول می‌نماید، انصراف همچنان ارادی است. اما مطابق با قانون جزای نمونه این انصراف ارادی محسوب نمی‌شود. بعلاوه زمانی که فرد هدف خود را به جرمی دیگر، یا بزه‌دیده دیگر تغییر می‌دهد، مطابق قانون جزای نمونه انصراف غیرارادی است (بند ۴ ماده ۵۰۱-۵۰۱ قانون جزای نمونه). زیرا، قصد انصراف کامل محسوب نمی‌شود. لکن بر طبق قسمت دوم ماده ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ایران اگر همان مقدار جرم باشد، مجازات همان بر مرتکب بار می‌شود. پس صرف حضور فرد مانع حساب نمی‌شود. پس اگر شخص ثالثی به مرتکب زشتی عمل را گوش زد نماید، این عامل انصراف ارادی است (اردبیلی، ۱۴۰۰: ۱۴۸). انصراف می‌بایست واقعاً داوطلبانه باشد نه تحت فشار یا در نتیجه مقاومت قربانی (Ohlin, 2016: 396). بنابراین، انصراف ارادی به میل و رضای شخص است در جای که شخص هنوز قدرت تصمیم‌گیری دارد. بعلاوه ترک به میل خود می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد. مانند ترس از مجازات یا، حس ترحم به بزه‌دیده و ترس از گناه و غیره باشد. در خصوص قدرت تصمیم‌گیری نیز می‌توان به عرف مراجعه کرد که آیا رفتار او ترک اجباری است یا ارادی؟ به عنوان مثال اگر شخصی طبقه بالای یک بانک را به قصد سرقت اجاره نماید و شروع به تخریب سقف نماید ولی از کرده خود پشیمان شود و آنجا را ترک کند سپس صاحب خانه بعد از ترک فرد با تخریب نیم‌کاره مواجه گردد و به پلیس گزارش دهد و فرد دستگیر شود. آیا انصراف ارادی است؟ پاسخ به سوال مثبت است. و به همین دلیل مقنن ماده ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ایران را وضع نموده است. زیرا فرد قدرت تصمیم‌گیری دارد. همان‌گونه که بیان شد زمان انصراف تا قبل وقوع جرم تام است (Kamalova, 2020: 3124)، بر خلاف نظر برخی که این زمان را قبل شروع به جرم می‌دانند (به نقل از مصدق، ۱۴۰۰: ۴۱). زیرا، انصراف قبل شروع به جرم در واقع همان مرحله تهیه اعمال مقدماتی است که غالباً قابل مجازات نیست. به

اگر همان مقدار از رفتار جرم باشد، فقط به مجازات آن محکوم می‌شود، موید این معنا است. در واقع هسته اصلی شروع به جرم سه رکن است. قصد ارتکاب جرم، توسل به عملیات اجرایی و وجود مانع. پس برای اینکه رکن اول احراز شود می‌بایست شخص از مرحله عملیات مقدماتی عبور کرده باشد و متوسل به عملیات اجرایی گردد. از این رو، اگر در مرحله اعمال مقدماتی مانعی ایجاد شود، شروع به جرم محقق نشده است. زیرا، غالباً اعمال مقدماتی قابل مجازات نیست و وجود مانع در این مرحله بی معنا است. به عنوان مثال، اگر شخصی شروع به عملیات اجرایی نکند و تنها در مرحله تهیه مقدمات باشد. مثلاً ابزار لازم برای شکستن قفل فراهم نشود. این امر مانع خارج از اراده محسوب نشده، زیرا اساساً شروع به عملیات اجرایی نکرده و عامل خارج از اراده او بی معنا خواهد بود. پس توسل به عملیات اجرایی جرم است که نقش بسزایی در پذیرش انصراف ارادی و غیر ارادی دارد. زیرا مقنن بیان داشته همان مقداری که مرتکب شده، جرم باشد، به مجازات همان محکوم می‌شود. پس انصراف از وقوع جرم تا قبل اتمام عملیات اجرایی قابل پذیرش است.

۴ انصراف ارادی

شناخت ترک جرم به اراده یا به میل خود چندان آسان نیست. زیرا، هر ترک جرمی را نمی‌توان ارادی قلمداد نمود. از این رو، ترک جرم در زمانی که جرم محقق شده است، دیگر قابل قابل پذیرش نیست. در واقع این امر، پشیمانی و ندامت است که ناشی از وجدان درونی است و بعد از ارتکاب جرم به وجود می‌آید (گلدوزیان، ۱۴۰۰: ۳۲۱)، در ماهیت جرم موثر نیست. در واقع منظور این است زمانی که شخص متوسل به عملیات اجرایی شد یا جزئی از عملیات اجرایی را انجام داد، عاملی خارج از اراده فرد وجود نداشته باشد که مانع ارتکاب جرم شود. پس هسته اصلی انصراف ارادی بر رکن معنوی استوار است. از این رو، می‌بایست ابتدا از اوضاع و احوال و سپس بر اساس رفتار مادی این قصد احراز شود. به عنوان

شخص در حال جعل است و هنوز سند نیمه تمام رها می‌شود، انصراف قابل پذیرش است.

۵ نتیجه گیری

انصراف از جرم ادامه جرم یا ترک جرم به میل خود در دو نظام کیفری ایران و آمریکا مورد پذیرش قرار گرفته است. با این وجود و به رغم رویکرد واحد در اصل پذیرش انصراف دو نظام کیفری رویکردهای متفاوتی در قبال آن اتخاذ کرده اند. در حقوق کیفری ایران مقنن بدون بیان هیچ ضابطه‌ای در ماده ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ صرفاً به این امر اشاره کرده که ترک جرم به میل خود موجبی برای تعقیب نیست، مگر همان مقدر رفتار جرم باشد که به مجازات همان محکوم می‌شود. لیکن در حقوق کیفری آمریکا مقنن در بند ۴ ماده ۵-۱ قانون جزای نمونه به بیان ضابطه‌ها پرداخته است. به نحوی که حضور شخص ثالث، دشواری ارتکاب جرم، خطر کشف جرم یا دستگیری، تغییر در هدف مجرمانه را حاکی از قصد کامل از انصراف مجرمانه ندانسته است. بعلاوه در رویه قضایی آمریکا نیز اوضاع و احوال خاص بزه‌دیده نظیر تهدید بزه‌کار یا حاملگی در جرم تجاوز از موانع غیر ارادی در انصراف از جرم تلقی شده‌اند. به نظر می‌رسد، رویکرد آمریکا در بیان ضابطه‌ها کارآمدتر باشد. با این وجود، پذیرش حالت خطرناک مرتکب در مبنای انصراف موجب می‌شود که دایره انصراف ارادی محدود شود. لیکن در حقوق ایران به نظر می‌رسد، مبنای پذیرش انصراف توجه به کارکرد ظریف منفعت‌گرایی و جلوگیری از صدمات غیرقابل جبران باشد.

دیگر سخن، زمانی که مرتکب وارد عملیات اجرایی جرم شد و در آن حین از ادامه جرم منصرف شد، ترک ارادی است. در واقع سیاست حقوق کیفری ایران بر این بوده است که از وقوع جرم که به تبع خسارت بیشتر یا صدمات وسیع تری دارد جلوگیری نماید. زیرا هدف مقنن جلوگیری از خسارت بیشتر و تشویق او به عدم ارتکاب جرم است. به همین دلیل مقنن ماده ۱۲۳ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ایران را وضع نموده است. اگر غیر از این معنا را اراده کنیم، وجود ماده و تشویق متهم به انصراف از جرم فاقد کارآیی می‌شود. در واقع، دفاع از انصراف ارادی مجرمان بالقوه را از ادامه تلاش برای تحقق تصمیمات مجرمانه در ازای رهایی از مجازات باز می‌دارد. از این رو، با پذیرش انصراف ارادی مجازات اعمال نمی‌شود. مگر اعمالی که مرتکب تا قبل انصراف انجام داده جرم، باشد که در این صورت همان میزان رفتار مجازات خواهد شد. البته به نظر می‌رسد که می‌بایست به دلیل انصراف ارادی این میزان رفتار را مشمول تخفیف مجازات می‌دانست، هر چند دادرس می‌تواند به قواعد عام تخفیف نیز رجوع کند. در بیش از نیمی از ایالت‌های آمریکا و دولت مرکزی انصراف ارادی نسبت به اتهام شروع به جرم دفاع محسوب می‌شود. البته این دفاع بدین گونه است که اثبات ارادی بودن انصراف بر عهده متهم است. بعلاوه برخی بر این باورند که در جرایم مطلق انصراف ارادی بی معنا است. زیرا، فاصله آغاز و پایان بسیار کوتاه است و نمی‌توان تصور کرد که چه زمانی منصرف شده است (اردبیلی، ۱۴۰۰: ۱۵۹/ زراعت، ۱۳۸۷: ۳۱۱). البته توجه به اوضاع و احوال خاص هر جرم نیز می‌تواند راهگشا باشد. زیرا، اطلاق ماده همه جرایم را شامل می‌شود. به عنوان نمونه در جرم جعل سند می‌توان زمانی را تصور کرد که

References

- Ardabili, Muhammad Ali (2021). General criminal law, first volume, 67th edition, Tehran: Mizan publishing house. (In Persian)
- Bohlander, Michael (2009). Principles of German Criminal Law, Portland: Hart Publishing.
- Chawla, Monica (2006). Criminal Attempt and Punishment, New Delhi: Deep & Deep Publications.
- Dehkhoda, Ali Akbar (1998). Dictionary, second edition, Tehran: Publishers: University of Tehran Printing and Publishing Institute. (In Persian)
- Elham, Gholamhossein and Burhani, Mohsen (2021). An income on general criminal law; Crime and criminal, first volume, sixth edition, Tehran: Mizan Publishing. (In Persian)
- Farhoudiniya, Hassan (2008), incomplete crimes (comparative review), first edition, Tehran: Forozesh publishing house. (In Persian)
- Fletcher, George P (2015). Basic concepts of criminal law, translation; Seyed Mehdi Seyedzadeh Sani, 5th edition, Mashhad: Razavi University of Islamic Sciences.
- Ghiasi, Jalaluddin and Salimi, Ehsan (2015). "The approach of Islamic Penal Code 1392 to the punishment of uncompleted crime", Criminal Law Doctrines, No. 12, 117-136. (In Persian)
- Goldouzian, Iraj (2021). General Penal Laws of Iran (with revisions and additions of 2013) with amendments to the Law on Reduction of Imprisonment Punishment approved in 2019, 18th edition, Tehran: University of Tehran Printing and Publishing Institute. (In Persian)
- Hoebert, Paul R (1986), The Abandonment Defense to Criminal Attempt and Other Problems of Temporal Individuation, California Law Review, Vol. 74, 377-427.
- Kamalova, Dildora (2020). "The abandonment defense", European Journal of Molecular & Clinical Medicine, Volume 07, Issue 03.
- LaFave, Wayne R (2003). Criminal law, 4th edn, Minn Paul: Thomson West.
- Mossadegh, Mohammad (2021). Commentary on the Islamic Penal Code (Crimes, Criminal Responsibility, Evidence), Volume II, Edition IV, Tehran, Jangal Publishing House. (In Persian)
- Moriarty, Daniel G, (1989) "Extending the Defense of Renunciation." Temple Law Review 62.
- Ohlin, Jens David (2016). Criminal law; Doctrine, Application, and Practice, New York: Wolters Kluwer.
- Samaha, Joel (2011). Criminal law, 11th edn, Belmont, Wadsworth.
- Sharifi, Mohsen (2021). "Research on the transformations of initiation into crime in Iran's criminal system", Journal of Legal Research, No. 46, Volume 20, 29-54. (In Persian)
- Shams Natri Ibrahim, Hamidreza Kalantari and Zainab Riazat (2018). Islamic penal code in the current legal order, first volume, fifth edition, Tehran, Mizan publication. (In Persian)

Stocksdale, A. Dean (1987), Casenotes: Criminal Law – Maryland Adopts the Model Penal Code's Substantial Step Test for Criminal Attempt. *Young v. State*, 303 Md. 298, 493 A.2d 352 (1985), University of

Baltimore Law Review, Volume 16, Issue 2, 379-388.

zeraat, Abbas (2008). Description of the Islamic Penal Code - General, 4th edition, Ghoqnos Publishing. (In Persian)